

การวิเคราะห์โอกาสทางการค้า การลงทุน และการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทย กับประเทศ CLMV

Opportunity Analysis for Trade, Investment and Connectivity of Thai Industries with CLMV

¹วนิดา พิมพ์โคตร (Vanida Pimkord)

²เสวีณ แก้ววงษา (Sawian Kaewwongsa)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง Ramkhamhaeng University

Email: pimvanida@live.com

Received December 12, 2018; Revised December 26, 2018; Accepted December 15, 2019

Abstract

The objectives of opportunity analysis for trade, investment and connectivity of Thai industries with CLMV are to analyze dependency on raw materials, as well as connectivity, between Thai and CLMV industries, and to study Thai and CLMV industry capabilities, resulting in investment guideline to CLMV countries. This research used Michael Porter's value chain, Input-output tables (IOTs), SWOT, and TOWS matrix to analyze potential Thai industries investing in CLMV countries, by proposing one industry prototype per country. The result suggested that automotive industry was the most potential industry to invest in Cambodia as well as fruit and vegetable processing, textile, and seafood processing industries were most potential industries to invest in Laos, Myanmar, and Vietnam respectively.

Keywords: Trade Opportunities, Investment, Industrial Link, CLMV

บทคัดย่อ

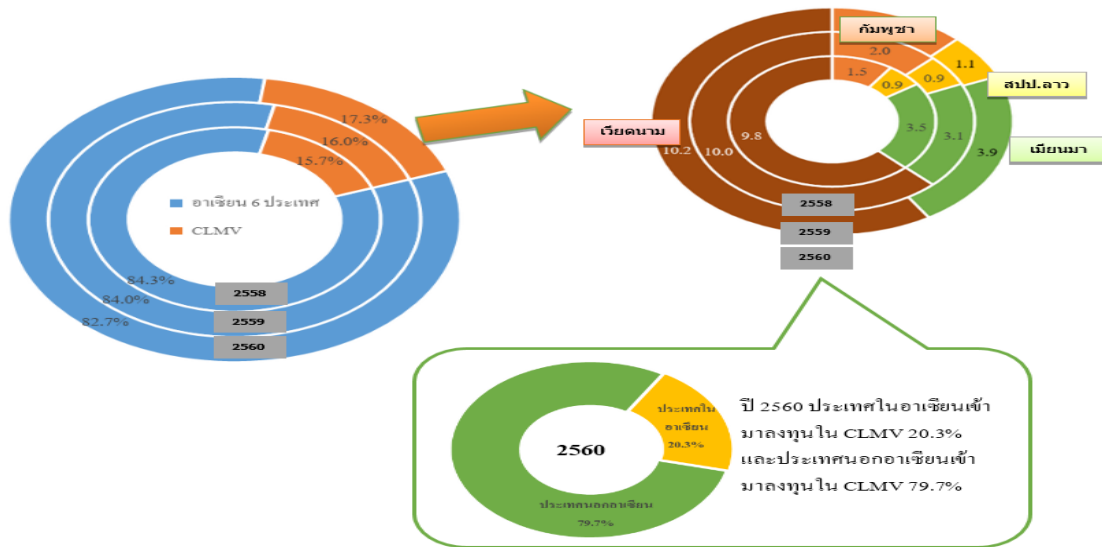
การวิเคราะห์โอกาสทางการค้า การลงทุน และการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับประเทศ CLMV มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับประเทศ CLMV และศึกษาศักยภาพอุตสาหกรรมไทยและอุตสาหกรรมของประเทศ CLMV เพื่อเป็นแนวทางการลงทุนในประเทศ CLMV โดยใช้แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของ Michael Porter มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Table : I/O Table) ส่วนแนวคิด SWOT และ TOWS Matrix ใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัจจัยด้านผลิตของอุตสาหกรรมไทยและประเทศ CLMV รวมถึงปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เป็นการคัดเลือกอุตสาหกรรมที่สำคัญและเหมาะกับการไปลงทุนของไทยในประเทศ CLMV ประเทศละ 1 อุตสาหกรรม เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการศึกษาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ในครั้งต่อไป ผลจากการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมที่สำคัญและเหมาะกับการไปลงทุนของไทยในประเทศ CLMV ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศกัมพูชา อุตสาหกรรมผักและผลไม้แปรรูปในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

คำสำคัญ: โอกาสทางการค้า, การลงทุน, การเชื่อมโยงอุตสาหกรรม, กลุ่มอาเซียนในเขตอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

บทนำ

ในปัจจุบันกลุ่มประเทศ CLMV ที่ประกอบด้วย กัมพูชา สปป.ลาว เมียนมา และเวียดนาม เป็นกลุ่มประเทศที่มีนักลงทุนให้ความสนใจเข้าไปลงทุนเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากเป็นกลุ่มประเทศที่มีแร่ธาตุและทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ จำนวนแรงงานมีมาก อัตราค่าจ้างและต้นทุนการประกอบธุรกิจอยู่ในระดับต่ำ รวมถึงได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษ เช่น สิทธิ GSP (Generalized System of Preferences) หรือสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไปที่ประเทศที่พัฒนาแล้วให้กับสินค้าที่ผลิตในประเทศที่กำลังพัฒนา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการลดหรือยกเว้นภาษีขาเข้าแก่สินค้าที่อยู่ในกลุ่มได้รับสิทธิของประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดให้นักลงทุนทั้งในภูมิภาคอาเซียนและนอกภูมิภาคอาเซียนเข้ามาลงทุนตั้งฐานการผลิตสินค้าในประเทศ CLMV ในปี พ.ศ. 2559 เป็นปีที่ประเทศไทยและประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 9 ประเทศ ได้เข้าสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) อย่างเต็มรูปแบบ สิ่งที่มาของการเข้าสู่การเป็น AEC คือ การรวมตัวเพื่อเป็นตลาดเดียวกัน (Single Market) ด้วยการเปิดเสรีในด้านต่าง ๆ ระหว่างประเทศสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เช่น การค้า การลงทุน การบริการ การเงิน การเดินทาง รวมถึงการเคลื่อนย้ายแรงงานด้วย การรวมตัวเป็น AEC จึงเป็นแรงกระตุ้นให้นานาประเทศเล็งเห็นความสำคัญและโอกาสของภูมิภาคอาเซียนทั้งในด้านการผลิตและการกระจายสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งโอกาสด้านการเป็นฐานการผลิตสินค้าของประเทศ (Punngok, 2016)

หากพิจารณาจากข้อมูลการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ หรือ FDI (Foreign Direct Investment) ในภูมิภาคอาเซียน จะเห็นว่าแนวโน้ม FDI ที่เข้าไปในประเทศ CLMV เพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. 2560 มีสัดส่วนร้อยละ 17.3 ของมูลค่า FDI ของอาเซียนเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 16.0 (ภาพที่ 1) โดยประเทศ CLMV ที่มีการลงทุนจากต่างประเทศเข้ามามากที่สุด คือ เวียดนาม รองลงมาคือ เมียนมา กัมพูชา และ สปป.ลาว ตามลำดับ ทั้งนี้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment : FDI) ส่วนใหญ่มาจากประเทศนอกอาเซียน (Association of Southeast Asian Nations, 2018)

ภาพที่ 1 สัดส่วนการลงทุนจากต่างประเทศ (FDI) ในอาเซียน ปี พ.ศ. 2558 – 2560

ที่มา: Association of Southeast Asian Nations (2018)

สำหรับประเทศไทย ในฐานะที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน มีอาณาเขตติดต่อกัน สามารถเดินทางถึงกันกับประเทศ CLMV ได้สะดวก จึงมีควรละเลยโอกาส ทั้งในแง่ของการเข้าถึงแหล่งทรัพยากร การลดต้นทุนการผลิต ความพร้อมด้านแรงงาน การกระจายสินค้าในภูมิภาค ตลอดจนสิทธิพิเศษด้านการส่งออกต่างประเทศ อย่างไรก็ตามในทุกโอกาสมักมีอุปสรรคเสมอ โอกาสในประเทศ CLMV ก็เช่นกัน เนื่องจากเป็นประเทศกำลังพัฒนา จึงยังคงมีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลากหลายประการ อาทิ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานยังไม่ทั่วถึงและไม่ดีเท่าที่ควร กฎหมายและกฎระเบียบยังไม่เป็นสากล ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ลงทุนจึงจำเป็นต้องศึกษาและตระหนักถึงความเหมาะสมของการแสวงหาโอกาสการลงทุนในประเทศ CLMV ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการย้ายฐานการผลิตไปในประเทศ CLMV หรือรูปแบบการพึ่งพาวัตถุดิบจากประเทศเหล่านั้น ซึ่งเป็นที่มาของการวิเคราะห์โอกาสทางการค้าการลงทุน และการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับประเทศ CLMV ในครั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ให้กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจวางแผนทำการค้าและการลงทุนและเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายหรือกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับประเทศ CLMV ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับประเทศ CLMV
2. เพื่อศึกษาศักยภาพอุตสาหกรรมไทยและอุตสาหกรรมของประเทศ CLMV
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการลงทุนในประเทศ CLMV

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ

การเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศ คือ การที่ประเทศหนึ่งนำเงินลงทุนมาลงทุนในอีกประเทศหนึ่ง หรือเป็นการลงทุนระหว่างประเทศ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ที่เป็นการลงทุนที่แท้จริงในโรงงาน สินค้าทุน เครื่องมือเครื่องจักร ที่ดิน และสินค้าคงคลัง รวมไปถึงการลงทุนและการบริหารจัดการด้วย โดยการลงทุนทั่วไปจะอยู่ในรูปแบบของบริษัทที่ขยายสาขาหรือเข้าไปควบคุมกิจการของบริษัท 2) การลงทุนโดยอ้อมจากต่างประเทศ (Foreign Portfolio Investment) เป็นการลงทุนที่เกี่ยวกับสินทรัพย์ทางการเงินเพียงอย่างเดียว เช่น การลงทุนในหุ้น พันธบัตร เพื่อหวังผลในรูปของเงินปันผลหรือดอกเบี้ยเป็นหลัก

สำหรับแรงจูงใจของการลงทุนระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยตรงหรือการลงทุนโดยอ้อมต่างก็มีพื้นฐานของแรงจูงใจเดียวกัน คือ การได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้น ซึ่งปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจสำคัญในการลงทุน ได้แก่ 1) ความได้เปรียบของผู้ลงทุนในด้านของเทคโนโลยีความรู้ด้านการผลิต ความสามารถในการตลาดหรือการบริหารจัดการประเทศผู้รับการลงทุนมีตลาดภายในขนาดใหญ่ มีต้นทุนปัจจัยด้านการผลิตต่ำกว่า เช่น มีทรัพยากรธรรมชาติ ค่าจ้างแรงงานต่ำหรือมีโครงสร้างพื้นฐานที่จะอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการที่ดีกว่า รวมไปถึงการได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าระหว่างประเทศบางอย่างของประเทศผู้รับการลงทุน เช่น สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี (Sajjanand, 2016)

แนวคิด SWOT Analysis

การวิเคราะห์ SWOT เริ่มมีการพูดถึงและนำมาใช้ตั้งแต่ปี 1950 ในงานของ George Albert Smith Jr, C Roland Christensen (Panagiotou, 2003) และ Kenneth Andrews ในช่วงปี 1960 (Haberberg, 2000; Hill & Westbrook, 1997) และในปี 1960, 1970 (Hill & Westbrook, 1997, Hindle, 2008, Humphrey, 2005) SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ที่จะช่วยให้เข้าใจได้ว่าปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างไร โดยองค์ประกอบของการวิเคราะห์ SWOT ประกอบไปด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths : S) จุดอ่อน (Weaknesses : W) โอกาส (Opportunities : O) และอุปสรรค (Threats : T) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้นำแนวคิดของ SWOT มาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กรหรือโครงการเพื่อช่วยในการกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกสำหรับกำหนดแผนงานโครงการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์และการกำหนดกลยุทธ์ให้อุตสาหกรรมพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

แนวคิด TOWS Matrix

การวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์ โดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix (Wheelen & Hunger, 2012) เป็นการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดออกมาเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ประเภทต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) การระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยที่การประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นการระบุให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจะเป็นการประเมินภายในองค์กร ส่วนการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสและอุปสรรคจะเป็นการประเมินภายนอกองค์กร

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับอุปสรรค จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับอุปสรรค ซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าว ทำให้เกิดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์สามารถ

แบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ (1) กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy) จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุก (2) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรคมาพิจารณาาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน (3) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข และ(4) กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรคมาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับ

จากแนวคิด TOWS Matrix ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางการลงทุนและกำหนดกลยุทธ์เชิงรุกหรือเชิงรับต่อสถานะจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมเป้าหมายในประเทศ CLMV เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจวางแผนลงทุนของผู้ประกอบการไทย

แนวคิดโซ่คุณค่าของไมเคิล อี พอร์เตอร์ (Porter's Value Chain)

แนวคิดโซ่คุณค่าของ Porter (1985) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ (Competitive Advantage) ที่ใช้ในการประเมินตำแหน่งที่เหมาะสมขององค์กรในตลาดและสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ผู้จัดส่งวัตถุดิบ และคู่แข่ง โดยกรอบแนวคิดโซ่คุณค่าของ Porter นี้ ได้แบ่งกิจกรรมต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อย และการวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขันจะเกิดขึ้นในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง (หรือหลายกิจกรรม) ซึ่งกิจกรรมย่อยดังกล่าว สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กิจกรรมหลัก (Primary Activities) คือ การเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าหรือบริการในทางตรง ประกอบด้วย 1) Inbound Logistics คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการได้รับ การขนส่ง การจัดเก็บและการแจกจ่ายวัตถุดิบ การจัดการสินค้าคงเหลือ 2) Operations คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปวัตถุดิบเป็นสินค้า เป็นขั้นตอนการผลิต การบรรจุ 3) Outbound Logistics คือ การจัดเก็บ รวบรวม จัดจำหน่ายสินค้า และการบริการไปยังลูกค้า 4) Marketing and Sales คือ การชักจูงให้ลูกค้าซื้อสินค้าและบริการ การทำการตลาด เช่น การโฆษณา ช่องทางการจัดจำหน่าย และ 5) Services คือ กิจกรรมที่ครอบคลุมถึงการให้บริการ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า รวมถึงการบริการหลังการขาย และแนะนำการใช้

2. กิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) หรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบทางอ้อมในสินค้าหรือบริการนั้น ๆ และเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้กิจกรรมหลักสามารถดำเนินไปได้ ประกอบด้วย 1) Procurement คือ การจัดซื้อ-จัดหา เพื่อมาใช้ในกิจกรรมหลัก การเจรจาต่อรองกับ Supplier 2) Technology Development คือ การพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยในการเพิ่มมูลค่าให้สินค้าและบริการหรือกระบวนการผลิต และรวมถึงการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วย 3) Human Resource Management คือ การบริหารทรัพยากรบุคคล ตั้งแต่วิเคราะห์ความต้องการสรรหาและคัดเลือก ประเมินผล พัฒนา ฝึกอบรม ระบบเงินเดือนค่าจ้าง และแรงงานสัมพันธ์ 4) Firm Infrastructure คือ โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร ได้แก่ ระบบการวางแผน ระบบบัญชี ระบบการเงิน การบริหารจัดการขององค์กร และการจัดการข้อมูลข่าวสาร

จากแนวคิดโซ่คุณค่าของ Porter ดังกล่าว ผู้วิจัยจะนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ทำการศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมของไทยและ CLMV ทั้งระบบตั้งแต่อุตสาหกรรมต้นน้ำ (Upstream) อุตสาหกรรมกลางน้ำ (Midstream) และอุตสาหกรรมปลายน้ำ (Downstream) ซึ่งเป็นการศึกษาการไหลของวัตถุดิบ จากวัตถุดิบเปลี่ยน/แปรรูปเป็นสินค้า (ผลิตภัณฑ์) ชั้นกลาง และผลิตภัณฑ์ปลายน้ำ ซึ่ง

เป็นกิจกรรมหลักตามแนวคิดโซ่คุณค่าของ Porter และจากโครงสร้างดังกล่าวจะทำให้เห็นการเชื่อมโยงการผลิตของไทยและ CLMV รวมถึงสามารถนำมาวิเคราะห์การเชื่อมโยงการผลิตของอุตสาหกรรมระหว่างไทยกับ CLMV ได้อีกด้วย ทั้งในด้านการพึ่งพาวัตถุดิบและการกระจายสินค้าระหว่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ จากเว็บไซต์ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และสิ่งตีพิมพ์ ที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษา

วิธีการศึกษา

การศึกษามีแนวทางการวิเคราะห์เพื่อประมวลวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

1. เพื่อประมวลวัตถุประสงค์ข้อแรก คือการวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและ การเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับประเทศ CLMV การศึกษาใช้แนวคิดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ของ Michael Porter มาวิเคราะห์ ร่วมกับข้อมูลจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตปี พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นปีปัจจุบันที่มีการเผยแพร่ข้อมูล จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และข้อมูลการส่งออกและนำเข้าสินค้าจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร เพื่อให้เห็นถึงการไหลของวัตถุดิบ และกระบวนการผลิตที่สร้างมูลค่าจากวัตถุดิบเป็นผลิตภัณฑ์ รวมถึงโครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรม การเชื่อมโยงการผลิต การกระจายสินค้าระหว่างไทยและ CLMV
2. เพื่อประมวลวัตถุประสงค์ข้อสอง คือ ศึกษาศักยภาพอุตสาหกรรมไทยและอุตสาหกรรมของประเทศ CLMV การศึกษาใช้ SWOT (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยพิจารณาปัจจัยด้านผลิตของอุตสาหกรรมไทยและประเทศเป้าหมาย รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อประมวลวัตถุประสงค์ข้อสาม คือ การวิเคราะห์แนวทางการลงทุนในประเทศ CLMV โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ TOWS Matrix

ผลการวิจัยและอภิปราย

การศึกษากำหนดโอกาสทางการค้า การลงทุนและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับประเทศ CLMV มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ การวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับประเทศ CLMV โดยใช้แนวคิดโซ่คุณค่าของ Michael Porter มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตปี พ.ศ. 2553, การศึกษาศักยภาพอุตสาหกรรมไทยและอุตสาหกรรมของประเทศ CLMV โดยใช้แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส และวิเคราะห์แนวทางการลงทุนในประเทศ CLMV เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจวางแผนลงทุนของผู้ประกอบการไทย โดยใช้แนวคิด TOWS Matrix ผลการศึกษาในแต่ละวัตถุประสงค์ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมไทยกับประเทศ CLMV

- 1) ผลการวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของไทยกับกัมพูชา ไทยกับกัมพูชาสามารถพึ่งพาวัตถุดิบและเชื่อมโยงอุตสาหกรรมได้ในอุตสาหกรรมกลาน้ำและ

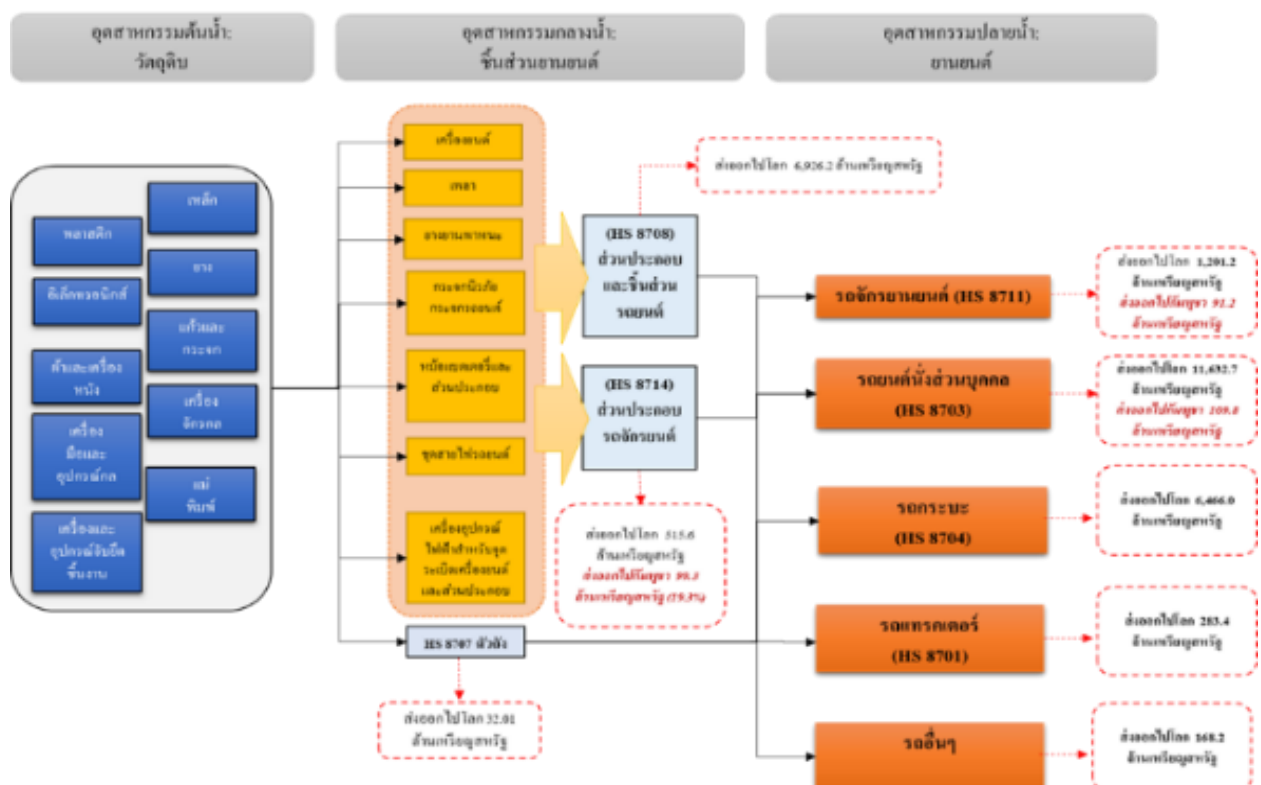
“ความรู้มีรากฐานมาจากจิตสำนึก”

อุตสาหกรรมปลายน้ำ ในรูปแบบการเชื่อมโยงทั้งด้านการผลิตและการค้า โดยมีผลิตภัณฑ์/สินค้าที่พึ่งพาและเชื่อมโยงกันมีทั้งหมด 3 ผลิตภัณฑ์/สินค้า ได้แก่ 1. ชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์ 2. รถยนต์นั่งส่วนบุคคล และ 3. รถจักรยานยนต์

อุตสาหกรรมกลางน้ำ มีการพึ่งพาและเชื่อมโยงการผลิตและการค้าในผลิตภัณฑ์ ชิ้นส่วนรถยนต์ ยานยนต์ ซึ่งพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังกัมพูชา พบว่า กัมพูชาพึ่งพาชิ้นส่วนรถยนต์จากไทยในปี พ.ศ. 2559 มูลค่าสูงถึง 99.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 22.7

สำหรับอุตสาหกรรมปลายน้ำ ไทยกับกัมพูชาเชื่อมโยงการค้าระหว่างกัน ใน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล และรถจักรยานยนต์ ซึ่งพิจารณาจากมูลค่าการส่งออกของไทยไปยังกัมพูชา พบว่า ไทยมีการส่งออกรถยนต์นั่งส่วนบุคคลไปยังกัมพูชา มูลค่า 109.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 25.1 และรถจักรยานยนต์ มีมูลค่า 91.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 20.9

เมื่อพิจารณาการส่งออกของไทยไปยังกัมพูชาในผลิตภัณฑ์ทั้งสาม พบว่า มีมูลค่าการส่งออกรวม คิดเป็นร้อยละ 68.7 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพและโอกาสทางการค้าและเชื่อมโยงด้านการผลิตและการค้าระหว่างไทยและกัมพูชาในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงการยอมรับและเชื่อมั่นในคุณภาพของสินค้ายานยนต์ไทยของชาวกัมพูชา และการขยายตัวของตลาดยานยนต์และชิ้นส่วนของกัมพูชาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลให้รายได้ของประชาชนในประเทศเพิ่มขึ้น เมื่อประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจึงนิยมซื้อยานพาหนะทั้งรถยนต์และรถจักรยานยนต์

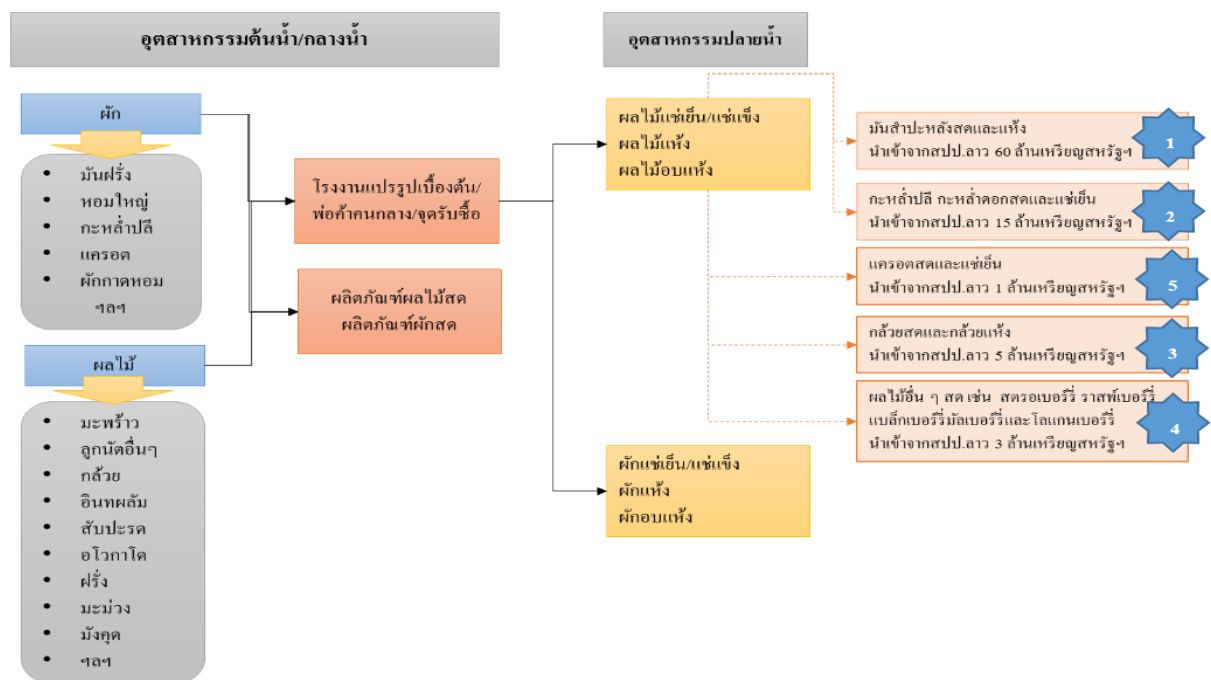
ภาพที่ 2 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของไทยเชื่อมโยงกับกัมพูชา ปี พ.ศ.2559

ที่มา : จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์

หมายเหตุ : ตัวเลขในภาพ แสดงลำดับการเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของไทยกับ
กัมพูชา

2) ผลการวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงผักและผลไม้แปรรูปของไทยกับ สปป.ลาว ผลิตภัณฑ์/สินค้าที่สามารถเชื่อมโยงกันระหว่างไทยกับ สปป.ลาว โดยเรียงลำดับการเชื่อมโยงของผลิตภัณฑ์/สินค้าผักและผลไม้แปรรูป ดังนี้ 1. มันสำปะหลังสดและแห้ง 2. กะหล่ำปลีสดและแช่เย็น 3. กะหล่ำดอกสดและแช่เย็น 4. แครอทสดและแช่เย็น 5. กัลยาสดและกัลยาแห้ง และ 6. ผลไม้อื่น ๆ สด เช่น สตรอเบอร์รี่ ราสป์เบอร์รี่ แบล็กเบอร์รี่ มัลเบอร์รี่ และโลแกนเบอร์รี่

สำหรับโอกาสของการเชื่อมโยงในอุตสาหกรรมผักผลไม้แปรรูประหว่างไทยกับลาว สามารถเชื่อมโยงในรูปแบบการนำเข้าหรือร่วมลงทุนแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์กับ สปป.ลาว เพื่อยกระดับการค้าของทั้ง 2 ประเทศให้เพิ่มขึ้นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ สร้างรายได้ให้แก่ภูมิภาค โดยเฉพาะ สปป.ลาว และประเทศไทย นอกจากนี้โอกาสด้านการตลาดใน สปป.ลาว มีมากขึ้น เนื่องจากนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวใน สปป.ลาว มีจำนวนเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลให้ตลาดการค้าใน สปป.ลาว มีขนาดใหญ่ขึ้นและกำลังซื้อสูงขึ้นด้วย อีกทั้ง สปป. ลาว มีเส้นทางที่สามารถเชื่อมโยงไปยังจีน เวียดนาม กัมพูชา และเมียนมาได้ จึงเป็นโอกาสในการที่ สปป.ลาวจะเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมผักผลไม้แปรรูปของไทยและแหล่งกระจายสินค้าไปยังประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ได้

ภาพที่ 3 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมผักและผลไม้แปรรูปของไทยเชื่อมโยงกับสปป. ลาว ปี พ.ศ. 2559

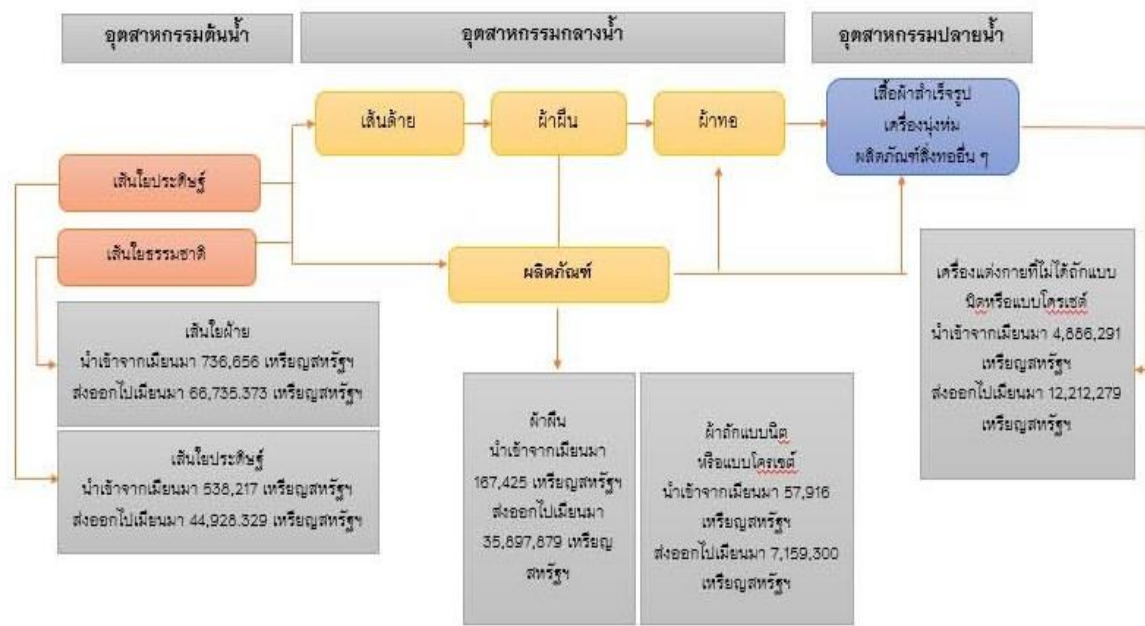
ที่มา : จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์

หมายเหตุ: ตัวเลขในภาพ แสดงลำดับการเชื่อมโยงของอุตสาหกรรมผักและผลไม้แปรรูปของไทยเชื่อมโยงกับ สปป. ลาว

3) ผลการวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายของไทยกับเมียนมา ผลิตภัณฑ์/สินค้า ที่มีการพึ่งพาวัตถุดิบและเชื่อมโยงกันระหว่างไทยกับเมียนมา ได้แก่ 1. เส้นใย

ธรรมชาติ 2. เส้นใยประดิษฐ์ 3. ผ้าฝ้าย 4. ผ้าทอชนิดพิเศษ และ 5. เครื่องแต่งกายและของที่ใช้ประกอบกับเครื่องแต่งกายที่ไม่ได้ลักแบบนิตหรือแบบโครเซต

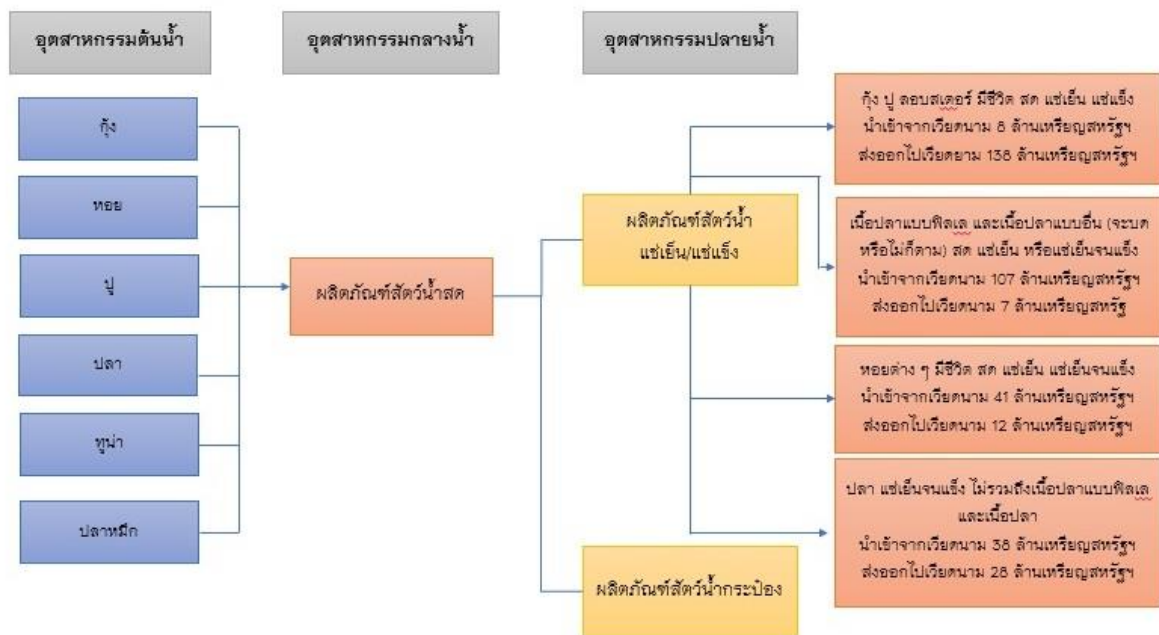
การเชื่อมโยงอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายของไทยกับเมียนมา สามารถเชื่อมโยงได้ในอุตสาหกรรมทุกระดับทั้งการพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงการค้าและการผลิตระหว่างกัน เนื่องจากไทยมีมูลค่าการส่งออกสินค้าไปเมียนมาเป็นมูลค่าสูง สามารถขยายฐานการผลิตไปเมียนมา เพื่อลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน รวมถึงสามารถส่งสินค้าขึ้นต้นเป็นวัตถุดิบป้อนเข้าสู่โรงงานผลิตเครื่องแต่งกาย อีกทั้งจำหน่ายสินค้าในตลาดเมียนมา ซึ่งมีความนิยมและชื่นชอบสินค้าเครื่องแต่งกายของไทย ตลอดจนใช้เป็นฐานในการส่งออกไปยังต่างประเทศได้อีกด้วย

ภาพที่ 4 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายของไทยเชื่อมโยงกับเมียนมา ปี พ.ศ. 2559
ที่มา : จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์

4) ผลการวิเคราะห์การพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูประหว่างไทยกับเวียดนาม โดยผลิตภัณฑ์/สินค้า ในอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปที่มีการพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงการค้าระหว่างไทยกับเวียดนาม ได้แก่ 1. กุ้ง ปู ลอบสเตอร์ มีชีวิต สด แช่เย็น แช่แข็ง แห้ง ใสเกลื้อหรือแช่น้ำเกลื้อ 2. ปลาแช่เย็นจนแข็ง ไม่รวมถึงเนื้อปลาแบบฟิลเล และเนื้อปลา 3. หอยต่าง ๆ มีชีวิตสดแช่เย็น แช่เย็นจนแข็ง แห้ง ใสเกลื้อหรือแช่น้ำเกลื้อ และ 4. เนื้อปลาแบบฟิลเล และเนื้อปลาแบบอื่น (จะบดหรือไม่ก็ตาม) สด แช่เย็น หรือแช่เย็นจนแข็ง

โอกาสในการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูประหว่างไทยกับเวียดนาม เป็นรูปแบบการเชื่อมโยงด้านการค้าและการผลิต ด้านการค้าเวียดนามเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทยในประเทศอาเซียนและ CLMV สำหรับผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูป ด้านการผลิต ไทยสามารถขยายฐานการผลิตมายังเวียดนามได้ เนื่องจากเวียดนามมีภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยและมีศักยภาพด้านการทำประมง ความพร้อมด้านวัตถุดิบสัตว์น้ำ ด้านจำนวนแรงงานและคุณภาพแรงงาน รวมถึงสิทธิพิเศษทางภาษี GSP ที่เวียดนามได้รับ และความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการตั้งโรงงานและดำเนินธุรกิจเวียดนาม ส่งผลให้เวียดนามได้เปรียบในการเป็นฐานการผลิตอาหารทะเลแปรรูปในประเทศ CLMV

ภาพที่ 5 โครงสร้างการผลิตของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปของไทยเชื่อมโยงกับเวียดนาม ปี พ.ศ. 2559

ที่มา : จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์

2. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของอุตสาหกรรมไทยและอุตสาหกรรมของประเทศ CLMV มีดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของไทยในกัมพูชา

1.1) จุดแข็ง อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ของไทย เป็นอุตสาหกรรมที่ไทยมีการพัฒนาศักยภาพการผลิตมาเป็นเวลานาน เนื่องจากเป็นฐานการผลิตให้แก่บริษัทผู้ผลิตรายอื่นและชิ้นส่วนจากต่างประเทศที่ในปัจจุบันมีการขยายฐานการผลิตไปยังประเทศ CLMV เพิ่มขึ้น

1.2) จุดอ่อน ประเทศไทยยังไม่มีเทคโนโลยีการผลิตหรือออกแบบรถยนต์เป็นของตัวเอง ผู้ผลิตส่วนใหญ่ยังเป็นผู้รับจ้างผลิตในระดับ first tier และ second tier ซึ่งต้องพึ่งพาคำสั่งซื้อและผลิตจากบริษัทแม่ อีกทั้งยังมีค่าจ้างแรงงานสูงส่งผลให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง และมีการพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศสูง

1.3) โอกาส กัมพูชามีการขยายตัวของการลงทุนในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน อีกทั้งรัฐบาลกัมพูชายังให้การสนับสนุนอุตสาหกรรมยานยนต์ของประเทศให้มีการพัฒนาศักยภาพการผลิตเพื่อยกระดับสู่การเป็นศูนย์กลางการผลิตและส่งออกรถยนต์ของอาเซียน อีกทั้งการขยายตัวทางเศรษฐกิจของกัมพูชาส่งผลให้การบริโภคขยายตัว ส่งผลต่อเนื่องมายังการบริโภคสินค้าเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น อย่างเช่นรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ ตลอดจนจนถึงความต้องการอะไหล่ ชิ้นส่วน และอุปกรณ์ที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งทัศนคติของผู้บริโภคชาวกัมพูชาที่มีต่อสินค้าไทย เชื่อถือว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสูงซึ่งถือเป็นโอกาสของสินค้ายานยนต์และชิ้นส่วนของไทยเป็นอย่างมาก

1.4) อุปสรรค การเข้าไปลงทุนในกัมพูชายังคงพบอุปสรรคบางประการที่ผู้ลงทุนหรือผู้ประกอบการพึงระวัง นั่นคือความได้เปรียบของจำนวนแรงงานที่ดึงดูดการลงทุนจากประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ด้วย ส่งผลให้เกิด

การแข่งขันและแย่งชิงแรงงาน ก่อเกิดการเพิ่มขึ้นของจ้างแรงงาน และการโยกย้ายงานได้ นอกจากนี้แม้กัมพูชาจะมีแรงงานจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ที่จำเป็นต้องฝึกฝนและพัฒนาอีกมาก

2) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพอุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูปของไทยในลาว

2.1) จุดแข็ง อุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูปของไทยมีจุดแข็งในในด้านคุณภาพผลผลิต ความสามารถของเทคโนโลยีการแปรรูป รวมถึงความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดของผู้ประกอบการไทย

2.2) จุดอ่อน ปริมาณวัตถุดิบไม่แน่นอน บางช่วงเวลาขาดแคลนทำให้มีราคาสูง ค่าจ้างแรงงานสูง และขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรกรรม นอกจากนี้ สินค้าของไทยยังขาดเอกลักษณ์ ขาดการสร้างตราสินค้าของตัวเอง และมีปัญหาการลอกเลียนแบบ

2.3) โอกาส อุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูปของลาวถือเป็นอุตสาหกรรมที่มีโอกาสใน หลาย ๆ ด้าน อาทิ การที่ลาวมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่และแหล่งน้ำเหมาะสมกับการเพาะปลูก และการพัฒนาระบบชลประทานรวมถึงการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าสนับสนุนการเติบโตของอุตสาหกรรม มีจำนวนแรงงานจำนวนมาก และค่าจ้างแรงงานถูก รวมถึงความได้เปรียบด้านสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรที่ทำให้ได้เปรียบด้านราคา

2.4) อุปสรรค ลาวมีจำนวนประชากรน้อย ความสามารถในการจับจ่ายใช้สอยไม่สูงนัก ส่งผลให้การมุ่งหวังให้ลาวเป็นตลาดกระจายสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปเป็นไปได้ยาก ข้อจำกัดด้านเส้นทางขนส่ง การคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นมืออยู่อย่างจำกัด

3) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพอุตสาหกรรมอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายของไทยในเมียนมา

3.1) จุดแข็ง อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายของไทย ถือเป็นอีกหนึ่งอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ ซึ่งมีจุดแข็งทั้งในด้านความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการ แรงงานมีฝีมือในการผลิต

3.2) จุดอ่อน อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย เป็นอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงานในการผลิต (Labor Intensive) ทำให้อุตสาหกรรมจำเป็นต้องนำเข้าแรงงานต่างด้าวเข้ามาแทนที่แรงงานคนไทยในประเทศที่มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของโรงงานผลิต และค่าจ้างแรงงานในประเทศไทยอยู่ในระดับสูงซึ่งเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังมีจุดอ่อนด้านเทคโนโลยีการผลิต เนื่องจากเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย ส่วนใหญ่จะเป็นของผู้ผลิตรายใหญ่แต่ในส่วนของผู้ผลิตรายกลางและรายเล็กยังต้องนำเข้าเครื่องจักรจากต่างประเทศ ซึ่งมีต้นทุนสูง ส่งผลให้ผู้ผลิตจำนวนมากยังคงใช้เครื่องจักรล้าสมัย

3.3) โอกาส สำหรับโอกาสอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายไทยในตลาดเมียนมา คือ ด้านแรงงาน เนื่องจากเมียนมามีแรงงานจำนวนมาก และค่าจ้างแรงงานต่ำกว่าซึ่งต่ำกว่าไทยถึง 3 เท่าตัว รวมถึงราคาวัตถุดิบบางรายการในเมียนมา มีราคาต่ำกว่าวัตถุดิบในประเทศไทย ทำให้สามารถลดต้นทุนวัตถุดิบบางรายได้ อีกทั้งในปัจจุบันเศรษฐกิจของเมียนมาเติบโตมากขึ้น ทำให้รายได้ของประชากรปรับตัวเพิ่มขึ้น ทำให้การจับจ่ายใช้สอยสะดวกมากขึ้น และเมียนมามีความต้องการสินค้าคุณภาพดีเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสินค้าไทยเป็นที่นิยมในตลาดเมียนมา จึงเป็นโอกาสที่ดีของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายของไทยในการกระจายสินค้าภายในเมียนมา นอกจากนี้ เมียนมาเป็นประเทศที่ได้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร หรือ GSP(Generalized System of Preferences) จากสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ทำให้ราคาส่งออกถูกกว่าประเทศคู่แข่ง และโอกาสอีกประการที่สำคัญ คือ เมียนมามีพรมแดนติดกับ

ประเทศไทย ลาว จีน และอินเดีย ซึ่งมีจำนวนประชากรรวมกันแล้วเป็นจำนวนมาก สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการค้าไปยังประเทศต่าง ๆ ส่งผลให้การขนส่งสินค้าสะดวก รวดเร็ว และช่วยลดต้นทุนค่าขนส่งได้

3.4) อุปสรรค สำหรับอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนในเมียนมา คือ วัตถุประสงค์ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน และบางรายการสินค้ายังไม่มีคุณภาพ จำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งการนำเข้าจากต่างประเทศมีความยุ่งยาก ซับซ้อนด้านกฎระเบียบการนำเข้าสินค้า ระบบการติดต่อสื่อสารและเชื่อมโยงข้อมูลล่าช้า ทำให้เสียเวลาดำเนินการ และเสียต้นทุนค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ด้านการลงทุนในเมียนมา พบว่า ราคาที่ดินในเมียนมาขยับตัวสูงขึ้น เนื่องจากการลงทุนเข้ามาในประเทศมากขึ้น ทำให้ความต้องการที่ดินและที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้นตามไปด้วย และความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ยังอยู่ในระดับต่ำ รวมถึงระบบสาธารณูปโภคของเมียนมายังไม่สมบูรณ์พร้อม ทำให้โรงงานผลิตต้องเสียค่าใช้จ่ายในการแก้ปัญหาและจัดเตรียมพลังงานสำรอง

4) ผลการวิเคราะห์ศักยภาพอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปของไทยในเวียดนาม

4.1) จุดแข็ง อุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปของไทยนั้น ถือเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยมีความเข้มแข็ง มีศักยภาพ และมีประสบการณ์ในการผลิตมาก อีกทั้งยังมีความก้าวหน้าในเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย มีการพัฒนานวัตกรรมการแปรรูปที่ช่วยสร้างมูลค่า เก็บรักษาสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยืดอายุผลิตภัณฑ์ได้นานขึ้น ดังจะเห็นได้จากการยอมรับในคุณภาพและมาตรฐานสินค้ากลุ่มนี้ของไทยจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปของไทย นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลแปรรูปของไทยมีหลากหลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่แตกต่างกัน และผู้ประกอบการผลิตไทยมีประสบการณ์ มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อีกด้วย

4.2) จุดอ่อน พบว่า มีจุดอ่อนในด้านของวัตถุดิบและแรงงานในกระบวนการผลิตซึ่งมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทั้งวัตถุดิบที่มีไม่เพียงพอต้องนำเข้าจากต่างประเทศ และแรงงานที่ต้องอาศัยแรงงานต่างด้าวจากประเทศเพื่อนบ้านเช่นกัน

4.3) โอกาส การลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปของไทยในเวียดนาม พบว่า มีโอกาสสำคัญในด้านการพึ่งพาแหล่งวัตถุดิบสัตว์น้ำของเวียดนามซึ่งเป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก เนื่องจากเวียดนามมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและทางน้ำ อีกทั้งมีลักษณะภูมิประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการทำประมง นอกจากนี้การทำประมงยังเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่รัฐบาลเวียดนามให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนจัดตั้งโรงงานผลิตในเขตนิคมอุตสาหกรรมหรือเขตเศรษฐกิจพิเศษ อีกทั้งเวียดนามจัดอยู่ในประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร หรือ GSP และความได้เปรียบในเรื่องของจำนวนแรงงานและอัตราค่าจ้างแรงงานที่มีราคาถูกกว่าประเทศไทยค่อนข้างมาก นอกจากการผลิตเพื่อส่งออกแล้ว ยังสามารถขายผลิตภัณฑ์ในประเทศเวียดนามได้อีกด้วย เนื่องจากเวียดนามเป็นตลาดขนาดใหญ่ด้วยจำนวนประชากรกว่า 90 ล้านคน และมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องส่งผลให้ระดับรายได้ของชาวเวียดนามขยับตัวสูงขึ้น ทำให้ความต้องการบริโภคสินค้าเพิ่มขึ้นด้วย

4.4) อุปสรรค อุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปในเวียดนามมีอุปสรรคที่นักลงทุนต้องศึกษา ทำความเข้าใจ และเตรียมมาตรการรับมือ อาทิ คู่แข่งด้านการลงทุนจากต่างประเทศที่มีหลากหลายประเทศก่อให้เกิดการแข่งขันวัตถุดิบ แรงงานเริ่มมีระดับรายได้สูงขึ้นมีความเป็นเมืองมากขึ้นทำให้เกิดความต้องการทำงานที่สบายและมีรายได้สูง รวมถึงปัญหาด้านการขนส่งในเวียดนามที่ยังจำเป็นต้องพัฒนาอีกมาก ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ ก่อให้เกิดความล่าช้าในการขนส่งสินค้าและวัตถุดิบ และปัญหาด้านแรงงาน ซึ่งแรงงานยังเป็น

แรงงานไร้ฝีมือ ส่วนแรงงานที่มีทักษะฝีมือนั้นขาดแคลน ยิ่งไปกว่านั้นสังคมเวียดนามกำลังพัฒนาเนื่องจากเศรษฐกิจเติบโต ระดับรายได้ประชากรมากขึ้น การเข้าถึง Social Media และประชากรมีการศึกษามากขึ้น ส่งผลกระทบต่อระดับรายได้ของแรงงานที่จำเป็นต้องปรับตัวเพิ่มขึ้นด้วย

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการลงทุนในประเทศ CLMV

จากการวิเคราะห์ในแต่ละอุตสาหกรรมเป้าหมายของไทยในประเทศ CLMV โดยใช้แนวคิด TOWS Matrix สามารถสรุปเป็นแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุน ได้ดังนี้

1. แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ระหว่างไทยกับกัมพูชา

แนวทางเชิงรุก มีดังนี้ ขยายฐานการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ไปในกัมพูชา, ส่งเสริมให้เกิดธุรกิจซ่อมรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในกัมพูชา เพื่อเป็นช่องทางกระจายสินค้าชิ้นส่วนยานยนต์เข้าไปในกัมพูชาเพิ่มขึ้น

แนวทางเชิงป้องกัน มีดังนี้ ถ่ายทอดและฝึกอบรมฝีมือแรงงานกัมพูชาโดยใช้แรงงานด้วยกันในการถ่ายทอดความรู้, เมื่อบริษัทแม่มีการขยายการลงทุนในกัมพูชาเพิ่มขึ้น บริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนของไทยจึงควรขยายการลงทุนตามบริษัทแม่ เพื่อประโยชน์ด้านการขนส่ง ตลาด แรงงาน และสิทธิพิเศษต่าง ๆ

แนวทางเชิงแก้ไข มีดังนี้ สร้างตราสินค้าและพัฒนารูปแบบการผลิตเพื่อส่งออกไปตลาดกัมพูชาที่กำลังขยายตัว

แนวทางเชิงรับ มีดังนี้ พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของตนเอง โดยภาครัฐให้การสนับสนุนเงินทุนวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยี

2. แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูประหว่างไทยกับลาว

แนวทางเชิงรุก มีดังนี้ เพิ่มผลผลิตและเน้นการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า, สร้าง/พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต, ยกกระดับคุณภาพและความปลอดภัยผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป

แนวทางเชิงป้องกัน มีดังนี้ ความเข้มแข็งของผู้ประกอบการตลอดห่วงโซ่อุปทานของไทย, สร้างเครือข่ายความร่วมมือในกลุ่มอุตสาหกรรม เชื่อมโยงการผลิตสู่ สปป. ลาว

แนวทางเชิงแก้ไข มีดังนี้ ยกกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน, สร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ

แนวทางเชิงรับ มีดังนี้ แรงงานฝีมือในอุตสาหกรรม รวมถึงค่าจ้างแรงงานในประเทศที่เพิ่มขึ้น

3. แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรม สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มระหว่างไทยกับเมียนมา

แนวทางเชิงรุก มีดังนี้ ไทยเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกาย, ปรับเปลี่ยนบทบาทของอุตสาหกรรมจากผู้ผลิตเป็นผู้ให้บริการด้านการผลิตและเทคโนโลยีการผลิต

แนวทางเชิงป้องกัน มีดังนี้ สนับสนุนให้เมียนมาเป็นฐานการผลิต ตลาดสินค้า และการเชื่อมโยงการจำหน่ายสินค้าไปยังประเทศที่สาม เช่น จีน และอินเดีย, ส่งเสริมและสนับสนุนการย้ายฐานการผลิตสิ่งทอและเครื่องแต่งกายไทยไปยังเมียนมา, พัฒนาระบบการขนส่งคมนาคมระหว่างไทยกับเมียนมาให้สะดวก รวดเร็ว และลดต้นทุนค่าขนส่ง

แนวทางเชิงแก้ไข มีดังนี้ สนับสนุนเครือข่ายการผลิตผู้ประกอบการในประเทศ โดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็ก ให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัตถุดิบ สินค้า เทคโนโลยี ระหว่างกัน เพื่อความเข้มแข็งของเครือข่ายอุตสาหกรรม

แนวทางเชิงรับ มีดังนี้ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของตนเอง ให้ได้ตามมาตรฐาน, สร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ให้เชื่อมโยงกัน เพื่อป้องกันวัตถุดิบเข้าสู่โรงงานผลิตได้ต่อเนื่อง

4 แนวทางเสริมสร้างความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูประหว่างไทยกับเวียดนาม

แนวทางเชิงรุก มีดังนี้ การสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค, นำเทคโนโลยีการผลิตที่มีขั้นนวัตกรรมขั้นสูงมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต, พัฒนาศักยภาพในอุตสาหกรรมให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น

แนวทางเชิงป้องกัน มีดังนี้ สนับสนุนให้เมียนมาเป็นฐานการผลิต ตลาดสินค้า และการเชื่อมโยงการจำหน่ายสินค้าไปยังประเทศที่สาม เช่น จีน และอินเดีย, ส่งเสริมและสนับสนุนการย้ายฐานการผลิตไปยังเวียดนาม, พึ่งพาวัตถุดิบ หรือขยายฐานการผลิตในประเทศเวียดนาม

แนวทางเชิงแก้ไข มีดังนี้ การร่วมมือกันเป็นคลัสเตอร์ โดยร่วมกับอุตสาหกรรมสนับสนุน เช่น บรรจภัณฑ์, การบริหารจัดการให้การรวมกลุ่มทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ มีประสิทธิภาพมากที่สุด, สร้างเครือข่ายการผลิตระหว่างผู้ประกอบการในประเทศให้เข้มแข็ง

แนวทางเชิงรับ มีดังนี้ แรงงานฝีมือในอุตสาหกรรม รวมถึงค่าจ้างแรงงานในประเทศที่เพิ่มขึ้น

สรุปผล

จากการศึกษาพบว่าอุตสาหกรรมที่สำคัญและเหมาะกับการไปลงทุนของไทยในประเทศ CLMV ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ในประเทศกัมพูชา อุตสาหกรรมผักและผลไม้แปรรูปในสปป.ลาว อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการพึ่งพาวัตถุดิบและการเชื่อมโยงอุตสาหกรรมเป้าหมายระหว่างไทยกับประเทศ CLMV อันประกอบด้วย อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์ระหว่างไทยกับกัมพูชา อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป (ผักและผลไม้แปรรูป) ระหว่างไทยกับลาว อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายระหว่างไทยกับเมียนมา และอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูประหว่างไทยกับเวียดนาม พบว่าผู้ประกอบการในทุกอุตสาหกรรมควรเตรียมความพร้อมในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การพัฒนาศักยภาพการผลิต การพัฒนาศักยภาพ และอื่น ๆ ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพของตนเอง
2. พัฒนาศักยภาพให้เชี่ยวชาญและมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการผลิตใหม่
3. พัฒนาศักยภาพในด้านของทักษะทางภาษา ทั้งภาษาอังกฤษ และภาษาอาเซียน
4. ทำการตลาดในประเทศ CLMV เนื่องจากกำลังซื้อเพิ่มขึ้น และส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับประเทศไทย จึงเป็นโอกาสในการจำหน่ายสินค้าไทย

5. มองหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพ เพื่อเตรียมความพร้อมหรือหามาตรการรองรับสำหรับอนาคตในอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูป เนื่องจากแนวโน้มด้านวัตถุดิบสัตว์น้ำของเวียดนามในอนาคตมีโอกาสลดจำนวนลง ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลให้ความได้เปรียบของเวียดนามในปัจจุบันลดลงได้ในอนาคต

นอกจากนี้ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการเสริมศักยภาพการขยายการค้าการลงทุนในกัมพูชา มีแนวทางที่ควรส่งเสริม ดังนี้ เสริมสร้างข้อมูลด้านการตลาดให้แก่ผู้ประกอบการ SMEs โดยเฉพาะข้อมูลตลาด CLMV เพื่อแสดงแนวโน้มการขยายตัวหรือหดตัวของตลาด ประสิทธิภาพตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมผู้ผลิตขนาด SMEs ของไทย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตที่มีจำนวนมากในอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์

References

- Association of Southeast Asian Nations. (2018). *ASEAN Foreign Direct Investment Statistics Database*. Retrieved March 31, 2018, from http://asean.org/?static_post=foreign-direct-investment-statistics
- Haberberg, A. (2000). *Swatting SWOT*. Strategy Review (Strategic Planning Society), September 2000.
- Hill, T., & Westbrook, R. (1997). SWOT analysis: it's time for a product recall. *Long Range Planning*, 30(1), 46–52.
- Hindle, T. (2008). *Guide to Management Ideas and Gurus*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Humphrey, A. S. (2005). SWOT Analysis for Management Consulting. *SRI Alumni Association Newsletter*, 7–8.
- Panagiotou, G. (2003). Bringing SWOT into focus. *Business Strategy Review*, 14(2), 8–10.
- Porter, M. E. (1985). *The Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. NY: Free \ Press.
- Punngok, B. (2016). CLMV+T as OUR Home Market (in Thai). *TPSO Journal*, June, 6(59), 3.
- Sajjanand, S. (2016). *International Economic, Unit 11*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Wheelen, T. L., & Hunger, J. D. (2012). *Strategic Management and Business Policy: Toward Global Sustainability*, (13th ed.). Prentice Hall In.